

سید جعفر شهیدی

سید جعفر شهیدی فرزند سید محمد سجادی که از دانشمندان و مفاخر بزرگ ادبی ایران به شمار می‌رفت، در سال ۱۲۹۷ هجری خورشیدی در یکی از محلات قدیمی شهر بروجرد به دنیا آمد. وی دوران تحصیل ابتدایی و اندکی از متوسطه را در این شهر و سپس ادامه آن را در تهران به انجام رساند. شهیدی ابتدا به نام سجادی معروف بود که بعدها تغییر شهرت داده و با نام شهیدی در مراکز علمی و دانشگاهی شهرت پیدا کرد.

در سال ۱۳۲۰ برای تحصیل علوم دینی و فقه و اصول راهی نجف شد و تحصیلات حوزوی اش را در شهر نجف که شهر علم نام داشت، تا حد رسیدن به درجه اجتهاد که درجه بسیار بالایی در حوزه علمیه محسوب می‌شود، بالا برد. وی پس از آن چند سالی را در عوالم طلبگی در قم سپری و از محضر آیت‌الله بروجردی و بسیاری از مراجع و بزرگان دینی استفاده کرد، اما بعد از هشت سال، بیماری او را به ایران بازگرداند. هر هفته باید خود را به پزشک نشان می‌داد و در نتیجه از رفتن به حوزه باز می‌ماند. برای گذران زندگی و به منظور ترجمه متون عربی، نزد دکتر سنجابی (وزیر فرهنگ وقت) می‌رفت اما به او اشتغال به تدریس پیشنهاد شد. سپس در دبیرستان ابومسلم مشغول به تدریس شد و با توجه به اهمیت مدرک تحصیلی در میزان حقوق بدون شرکت در کلاس‌ها، لیسانس الهیات را با بهترین نمره‌ها می‌گیرد.

برخورد با محمد معین، باب آشنایی وی را به حضور علی‌اکبر دهخدا فراهم کرد و بعد از تشکیل موسسه لغت‌نامه دهخدا، معاونت سازمان رابه‌عهده گرفت. سپس علامه دهخدا از سید جعفر شهیدی دعوت به همکاری کرد و در نامه‌ای به دکتر آذر (وزیر فرهنگ وقت) نوشت: «او اگر نه در نوع خود بی‌نظیر، ولی کم‌نظیر است.» دهخدا در این نامه می‌خواهد که به جای ۲۲ ساعت، به او شش ساعت تدریس اختصاص دهند تا بقیه وقتش را در لغت‌نامه دهخدا بگذرانند. مدتی این‌گونه می‌گذرد، تا سال ۱۳۴۰ که با مدرک دکتری به دانشگاه منتقل می‌شود. تدریس در دانشگاه تا حدود سال ۱۳۴۵ ادامه پیدا می‌کند، اما بعد با ناامنی دانشگاه، دانشجویان خود را به لغت‌نامه می‌برد. پس از سال‌ها نیز، تا پایان عمر وی هنوز دانشجویانش چهارشنبه‌ها به دفتر وی در موسسه لغت‌نامه دهخدا می‌رفتند و با شهیدی جلساتی را داشتند. بعد از مرگ محمد معین، شهیدی مسئولیت اداره سازمان لغت‌نامه دهخدا را بر عهده گرفت. او در زمینه‌های ادبیات عرب و فارسی استادی بنام بود و درک محضر و همنشینی با استادانی نظیر بدیع‌الزمان فروزانفر، دهخدا، جلال‌الدین همائی و محمد معین اعتبار علمی و معنوی او را دو چندان کرد.

شهیدی اولین کتابش را در نجف در رد احمد کسروی نوشت، هرچند بر خوب بودن کارهای تاریخی او (تاریخ

آذربایجان، تاریخچه چپق و قلیان، مشعشیان و...) تأکید داشت. دیگر کتابش، سه جلد «جنايات تاريخ» توسط ساواک توقیف شد، اما بعدها بعضی مطالب انتقادی را از چاپ بعدی حذف کرد. ایشان داماد استاد سید غلامرضا سعیدی از نویسندگان معاصریرجندی بود. در سال 1369 برای ترجمه نهج البلاغه، مجموعه سخنان امام اول شیعیان و در سال ۱۳۸۵ هجری خورشیدی برای نگارش کتاب تاریخ تحلیلی اسلام برندهٔ جایزه کتاب سال ایران شد. وی در ساعت ۱۱ صبح یکشنبه ۲۳ دی ۱۳۸۶ از دنیا رفت.

دکتر شهیدی در سال ۱۳۷۴ منزل مسکونی اش را به شهرداری نارمک واگذار کرد و این خانه در همان سال به کتابخانه عمومی دکتر شهیدی تبدیل شد. پس از مرگ وی اتاقی در این کتابخانه به موزه نگهداری برخی آثار از آثار او اختصاص داده شد. پیکر وی صبح روز چهارشنبه بیست و شش دی ۱۳۸۶ از برابر بنیاد لغتنامه دهخدا به سمت دانشگاه تهران تشیع شد.